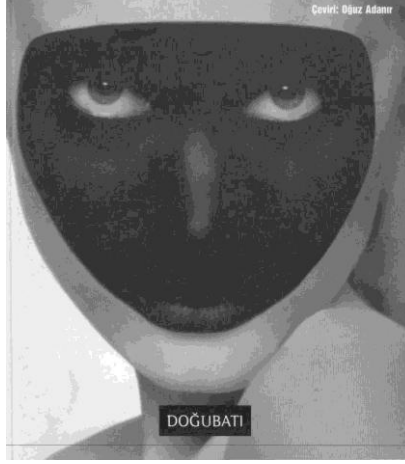

ŞEYTANA SATILAN RUH

-YA DA KÖTÜLÜĞÜN EGEMENLİĞİ-

JEAN BAUDRILLARD

ÇEVİRİ: OĞUZ ADANIR

KİTAPTAN BİR BÖLÜM (S.166-173)

POLİTİKA ÇANLARI KİMİN İÇİN ÇALİYOR?

Politikanın gizli kusuru, neyi “Kötülük” olarak adlandırabileceğini bilemeyecek bir hâle gelmiş olmasıdır.

Politika, Kötülüğün yaşama geçirildiği yer olup; gerek bireysel gerekse ayrıcalık, ahlâksızlık, yolsuzluk gibi kolektif Kötülük biçimlerinin yönetimini üstlenmiş bir alandır. İktidara bu lanetlenmiş payın ve iktidardaki -bu görevin kendilerine sunduğu tüm ikincil ayrıcalıklarından yararlanmayı uman- politikacılara da kurban edilmenin düşmesi kaçınılmaz bir sonuca benzemektedir. Oysa Kötülüğün yönetimi son derece güç bir iş olup, politikacıların sürekli olarak yaptıkları yanlışları düzeltmeye çalışmaktan başka bir şeyle uğraşmadıkları söylenebilir. **Eskiden iktidar nedensiz bir güçtü. Size başkaları tarafından bir şeyin karşılığı olarak verilir, yukarıdan bahşedilirdi.** Özel nitelikler aranmadan sunulur, bir tür alın yazısına benzerdi. Kraliyet iktidarı da böyle bir şeydi. Zaten bu yüzden XVI. Louis’ye “İsyancılar iktidarı istiyorlar!” denildiğinde çok şaşırılmıştı. İnsan iktidarı nasıl isteyebilirdi ki?

Size verilen iktidarı şöyle ya da böyle sürdürmek durumundasınız. Hiç kimse sizi bu dertten kurtaramaz. Bir Kralın tahttan indirilmesi, anayasaya uygun bir Tanrıdan söz etmek kadar saçma bir şeydir. **İktidar bir yükümlülük olup, böyle bir yükümlülüğe talip olunmaz, olsa**

olsa böyle bir göreve boyun eğilir. Hâlbuki iktidar, nedensiz bir şeydir ve nedensiz olduğu için de kendini kanıtlamak zorunda değildir. İktidardan kurtulmak için tek yol Kralın ölmesiydi. Bir başka deyişle, **bu ölüm; “lanetlenmiş payın, topluma iadesi”** demektir. **“Demokratik ilke”** demek; herkesin, kendi lanetlenmiş payına sahip olması demektir. Oysa **“vatandaşların”** bu zorunlu göreve boyun eğmek gibi bir niyetleri olmadığı ve yanlış bir iş yapmaktan korktukları görülmektedir. Öyleyse bu işi, birilerinin yapması gerekmektedir; bu işi çoğu kez olayı kendi çıkarlarına kullanmak isteyen politikacılar üstlenmektedir. Politikacılar kendi kendilerine bu lanetlenmiş payın bir kısmına el koyabileceklerini kanıtlarken, diğer yandan da bu dağıtım sürecinden hiç kimsenin kaçmamasını sağlamaya çalışmaktadırlar; çünkü bu paya ortak olmak istemeyen biri, tehlikeli bir kişi olarak görülmektedir. Canetti: **“Bu dünyada hâlâ iktidarla hiçbir ilişkisi olmayan birkaç kişinin var olduğunu bilebilsem, umudumu yitirmeyeceğim”** demektir. Politikanın varlığı için en büyük tehlike, insanların iktidara sahip olabilmek amacıyla hasımlaşmaları değildir; asıl sorun, **iktidarı istemiyor olmalarıdır.**

İktidardaki insanların iki sorunu vardır: Politik açıdan bu iktidarı sürdürebilmek, simgesel açıdansa bu iktidardan kurtulabilmek. Tıpkı para konusunda olduğu gibi. Ekonomik açıdan sorun para kazanmak ve daha da çoğunu elde edebilmektir. Simgesel açıdansa sorun bir an önce bu paradan kurtulmak, bu uğursuzluğu kendinden uzaklaştırmaktır. Bunu başarabilmek neredeyse olanaksız bir şeydir.

Bunu anlamak için şu yeni Amerikalı girişimcilerin spekülasyon yoluyla aniden zenginleşmelerine bir göz atmak yeterlidir. Umutsuzca sağa sola bağışlarda bulunmaya, her türlü hayır kurumu ve sanatsal gelişmeye yardım etmeye çalışmaktadırlar. Ne yazık ki, peşlerini bırakmayan bir uğursuzluk daha da çok para kazanmalarına yol açmaktadır. Katlanarak büyüyen para miktarı sanki onlardan öç alır gibidir. İktidar için de durum daha farklı değildir. Tüm karşılıklı etkileşim, katılım, yetki devrine rağmen iktidar değiş tokuş edilememektedir. Çünkü yönetilenler kendi paylarına düşeni yapmaya yanaşmamakta ve iktidarın gölgesinde yaşamayı tercih etmektedirler. Öyleyse, **“iktidar ya da para konusunda bağışlanma”** diye bir şey söz konusu değildir. Bu alanlar meydan okumaya tamamen açık alanlar olup, bu açıdan, zengin ve iktidar sahibi olanların acı çekmeleri kaçınılmaz bir şeydir. Sahip oldukları bu konum nedeniyle, onların kurban konumunda buldukları söylenebilir; çünkü bizim sahip olmak istemediğimiz bütün bu sorumlulukları yüklenmiş figüran ya da silahşörlere benzemektedirler.

“Toplumsal sözleşme” denilen şey, ideal anlamda, vatandaşın Devletin hesabına geçirdiği egemenlik payıdır. Ancak günümüzde bu egemenlik payının bizzat kendisinden kurtulmaya ve kendi egemenliğini kurmaya çalıştığı söylenebilir. Bu iş bir zamanlar paramızın yönetimini Yahudi ve tefecilere teslim etmemize benzemektedir. Böylelikle paranın yönetimi ve bizi temsil etme gibi aşağıladığımız görevleri, lanetlenmişlik ve dokunulmazlık zırhıyla donanmış, yaptığı işin meyvesini **“iktidar”** adı altında toplayan bir loncaya/teşkilata devrederek onlardan kurtuluyoruz. Bu insanlara, **“Biz halkın ve ulusun hizmetindeyiz”** demek yetmiyor. **Aslında, köleliğe benzer**

bir işleve sahip oldukları, geleneksel anlamda bir kölelik görevi yaptıkları bile söylenebilir; çünkü kendilerine şeylerin yönetimi verilmiş durumda. Tanrı onları korusun ve kollasın!

Bu itibarsızlık politikacılara karşı yöneltilen sonu gelmeyen suçlamalarda yeniden karşımıza çıkmaktadır. Politikacılar kendilerine karşı ezelden beri süregelen bu itimatsızlığa karşı bir şey yapamamaktadırlar. Böyle bir şeyin itiraf edilmesiyse intihara davetiye çıkartmaya benzetilmektedir ki, bu, politikaya yaraşan tek eylem biçimidir. Politikacıların bir anda toplu hâlde istifâ etmelerini düşünüyoruz; çünkü politik üstyapıdan yoksun bir toplumsal yapının (tıpkı politikanın, temsil edilme olayının bulunmadığı bir dünyanın neye benzeyeceğini merak etmemiz gibi) neye benzeyeceğini merak ediyoruz. Bu da bizi inanılmaz bir şekilde rahatlatıp, inanılmaz bir kolektif “**catharsis**”e yol açıyor.

Bir politikacı ya da Devlet adamıyla ilgili her dava, her kamusal sorgulama sırasında binlerce yıldan bu yana süregelen ve her zaman düş kırıklığıyla sonuçlanan beklenti nasıl bir şeydir?

Bu, kendi kendini mahkûm edip, kendi maskesini düşürerek beklenmedik -hiç kuşkusuz kaçılması olanaksız- radikal bir duruma yol açabilecek ve içinden çıkılması olanaksız zihinsel yolsuzluğu ortadan kaldıracak bir iktidardır. Bununla birlikte politikacıların bu ortadan kaybolma sanatı, bu silinip gitme ve ölme eğilimi –ki, bunun adı egemenliktir- denilen şeyi çoktan unutmuş oldukları söylenebilir. Her ne kadar zaman zaman yaşamlarını kendilerine rağmen kurban etmeye zorlansalar da bu böyledir. Doğruyu söylemek gerekirse tek amaçları, bizim seve seve görmezden geldiğimiz, politik sınıf mensubu kalmak ve ayrıcalıklarını (?) sürdürebilmektir. Onlar bizim egemenliğimizin sürüp gitmesini sağlayan yoldan çıkmış bir kurum görevi üstlenmişlerdir.

Başlangıçtan bu yana hemen her zaman politikacıların kendi yararsızlık ve iki yüzlülüklerini itiraf etmeleri beklenmiş, umulmuştur. Aynı şekilde politikacıların çektikleri söylevler ve alışkanlıklarının gerçek yüzünün ortaya çıkartılması da boşu boşuna beklenmiştir. Oysa hiç kimse bizim bu açıklamalara tahammül edip edemeyeceğimizi sorgulamamaktadır. Zira **politika, yüzümüzü gizlememizi sağlayan bir maskedir**. Bu maskeyi kaldırırsak politikacılar lehine feragat etmiş olduğumuz acı çekme riskini göze almak durumundayız.

Sorunun adı: Yolsuzluktur.

Yolsuzluk asla bir yanlışlık sonucu (kaza eseri) olamaz. Çünkü yolsuzluk, iktidarın ayrılmaz bir parçasıdır; dolayısıyla da bir Kötülük yapma biçimidir. Hangi çevreden gelirlerse gelsinler yönetimin başına geçenler, dünyanın her yerinde ve hemen her zaman bir yolsuzluk tezgâhından geçerek değişime uğrarlar, dolayısıyla gerçek anlamda birer suç ortağına dönüşürler.

Ne suç ortaklığı ne de Kötülüğün özü bununla sınırlı değildir. Zira seçkinlerin yaptığı yolsuzluk herkesin yaptığı yolsuzluğa benzemektedir. **Yolsuzluk kolektif bir psikodramadır**. Hak

ettiğimiz yöneticilere sahipsek, onlara karşı hissettiğimiz aşağılama duygusu, politik bir hayvan olarak, kendi kendimize duyduğumuz aşağılamanın yansımından başka bir şey olamaz.

Yolsuzluk, hiç kuşkusuz, gerçek bir oyun kuralı, her türlü ahlâk anlayışının ötesine geçmiş kolay, içkin ve gizli (politik ve toplumsaldan farklı) temel bir simgesel kuralın yansımalarıdır. Bu ciddi bir sorundur, çünkü işin içine tüm kamusal ahlâkı sokmakta ve bizi, Mandeville’in işlerin yolunda gitmesi için günahın egemenliğinin şart olduğu varsayımına götürmektedir. Düşünsel yolsuzluk bu sürecin dışında kalmaz. Düşünceler aklın izlediği yollardan daha “**cynique**” ve kurnazca bir yol izlemekte ve örülen bu düşünce ağlarının hakikatle pek ilişkili olmadıkları görülmektedir.

Politikacılar iktidara gelir gelmez otomatik denilebilecek bir şekilde bu kurnazlık yöntemine başvurarak kendilerini başa getirenlere karşı çalışmaya başlamaktadırlar. Tıpkı entelektüellerin kısa bir süre içinde esinlendikleri düşüncelere karşı çıkmaya başlamaları gibi. Öyleyse bu yolsuzluk olayından yani politikanın bu radikal boyutundan (simgesel açıdan buna Kötülüğün paylaşımı denilebilir) şikâyet etmenin bir yararı yoktur. **Temsil etme/edilme olayının ötesinde yer alan ve her zaman bir alma ve karşılığını verme; yani ölümcül bir intikam sürecine benzeyen yükümlülük sistemine özgü bir mücadele süreci içinde bulunan politika dünyasında, yolsuzluk, geçerli bir oyun kuralıdır.**

“Yolsuzluğun iki yüzü vardır”: İktidar açısından amaç, yönetilenleri bu sürecin içine çekebilme ve bir şekilde **“bilinçli kölelik”** düzeni oluşturabilmektir. Buna karşın yönetilenlerin amacı bilinçli köle gibi davranıp, bunu yönetenlere karşı bir silah şeklinde kullanarak onları bu yolsuzluk süreci içine çekebilme. Kitleler ve sessiz yığınların stratejisi bütünüyle bunun üzerine oturmaktadır.

Eskiden büyükler, **“bağışlama”** ayrıcalığına sahipti; günümüzdeyse **“bağışlanmak”** istemektedirler. İnsan hakları uyarınca eskiden yoksul ve kurbanlara özgü bir ayrıcalık olan evrensel merhamet duygusundan yararlanma hakkına sahip olabileceklerini düşünmektedirler. Aslında hukuk ya da ahlâkî nedenlerden çok yalnızca iktidarda olmak bile, akla gelebilecek en berbat bir iş olduğundan, bizim merhametimizi hak ettikleri ve bağışlanmaları gerektiği söylenebilir. Her şeye rağmen kamuoyunun oluşturduğu ahlâkî yargılama sürecinden geçmeleri gerektiğini ve işi, yaptıkları yolsuzlukları (neredeyse doğal denilebilecek bir şekilde!) itiraf etmeye kadar götürebileceklerini düşünmektedirler. Oysa yönetilenler onlardan daha kurnazdır. Bu kurnazlık kendini bir bağışlama ya da gerçek bir ceza verme şeklinde göstermek (çünkü iktidar af edilmez) yerine politikacıların işledikleri bu suçlar ve bir göz yanılması andıran bu komediye karşı, belli bir duyarsızlık şeklinde göstermektedir. Politikacıların bu tavır karşısında, yapabilecekleri hiçbir şey yoktur; çünkü bu kitlelerin gözünde hiçbir şey ifade etmedikleri anlamına gelmektedir.

Aralarından bazıları (hiç kuşkusuz suçsuz olanlar!) yargılanmak ve mahkûm edilmek istediler. Ancak hâkimlerin bu politikacılar ve iş adamlarına yaşattıkları cehennem ıstırapı sonuç-

ta yapılanlara bir yasallık, bir izleyici kitlesi ve bir haklılık payı kazandırmaktan başka bir işe yaramadı. Bu da, politika dünyasında inanılmaz bir kargaşaya yol açtı. Zira bu evrensel merhamet olayı oldukça önemli bir simgesel bozukluğa yol açtı. Günümüzde hemen her yerde cellatların, kurbanların yanında yer alır gibi yaptıkları, onlara acıdıkları ve acılarını hafifletmeye çalıştıkları (Charles Najman'ın, “**Suda Çözülen Bellek...?**” filminde olduğu gibi) görülmektedir. Bu yaklaşımın sorunları ahlâkî düzeyde çözerken, simgesel düzeyde çok daha karmaşık bir hâle getirdiği söylenebilir. **Simgesel düzeyde bir tek bedel ödeme biçimi vardır: karşılık vermek.** Eğer bu şekilde bir karşılık verilemiyorsa bu kez bir başka karşılık verme biçimi olan intikama başvurulabilir. Bütün bu yapılanlara karşı merhametli bir davranış biçimi, yararsız ve ahlâksızcadır; çünkü kurbanı daha da küçük düşürmekten başka bir işe yaramamaktadır. Bu tövbe etme kurnazlığına başvuran iktidar, özellikle bu konuda çok açığözce davranmakta ve halkın elinden, “**sahip olduğu tek politik katılım olanağı olan politikacıların maskesini düşürme ve ifşa etme hakkını**” almaktadır

Kendi kendilerini sorgulamaya ve öz eleştirilerini yapmaya başlayan haber ve iletişim araçları konusunda da benzer şeyler söylenebilir. Bunlar da bir vatandaş olarak halkın elinden sahip olduğu son hak olan kendisine anlatılan hiçbir şeye inanmama hakkını almaktadır. Tıpkı “**auto-ironik**” bir sürece girmiş olan reklamların kendileriyle alay etme olanaklarımıza kısaca devre yaptırması gibi. Görüldüğü üzere her yerde bir caydırmadır gidiyor. Vatandaşın rövanş hakkı ve karşı caydırma olanakları zorla elinden alınmaktadır.

Neyse ki, gösteri ve gösterinin sağladığı ironik hazza dokunulmamıştır. Politik açıdan bir göz hapsi süreci içinde yaşasak da, bu oyunun bir parçası olamasak da seyircisi olabiliriz kanaatindeyim. Zaten Rivarol da, Devrim konusunda aynı şeyi söylüyor ve “**Halkın devrime katılma nedeni, bu gösteriyi kaçırmama arzusu**du” diyordu.

İşte bu yüzden birer “**gösteri toplumu**” olmaya mahkûm edilmiş olan toplumlara acımamın bir anlamı yoktur. Kendilerine yabancılaşmış olabilirler; ancak boyun eğmeleri ikili bir süreci andırıyor. Bu, bir yanda “**politik duyarsızlık**”; diğer yanda, sunulan politik gösteriden alınan haz birlikteliğinin gerisinde inceden inceye bir tür intikam düşüncesinin yattığı söylenebilir.

ARKA KAPAK

Yüzünü her zaman ustalıkla maskeleyebilmiş Şeytan, modern uygarlıkta yine kendine yakışan kusursuz kıyafeti seçiyor.

Şeytanın bu sefer bizlere hazırladığı tuzak, çektiği son numara, gerçekle kurduğumuz hayalî ilişkiler ağında aranmalıdır. Sadece bir dakikalığına, coşkuyla kendimizden geçiyoruz; fakat ardından benliğimizi kötülüğün mutsuzluk sarmalına dolayan “**gerçekler**” yığını, tepetaklak edilmiş bir dünyayı gözler önüne seriyor, insan benliği dünya adlı dev ekrana yansıyan zavallı görüntüsünü izlemekten mutsuz! Bu görüntüler arasında kendi ölümünün peşinde koşan modern sanat, sinema, fotoğraf, bilgi, iletişim, internet ve her türlü politik cambazlık, şeytanın kazdığı

çukuru daha da derinleştiriyor. Şeytan, her şeyi vermiş gibi yaptığı sırada aslında her şeyi alıp götürüyor. Bu oyunda, kimse özgür değildir; herkes, akıldışı bir performansla aynı anda hem köle hem de efendidir. İnsanı gönüllü bir köle olarak seyretmek şeytanı mutlu kılıyor. Efendilik mücadelesinde bir an olsun taviz vermeyen Şeytan, en çok bu oyunu seviyor...

DÜZENLEYEN

CELAL SANCAR

30.01.2016

ANKARA